

Труды Одесского политехнического университета: науч. и произв.-практ. сборн. по технич. и естеств. наукам. – Одесса, 2004. – Спецвып. : в 3-х т. – Т.1 – С.207-210.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІННОВАЦІЙНОЮ СТРАТЕГІЄЮ

Зянько В.В. к.е.н., доц., Кулик І.М. асп.

Рассмотрены сущность, задачи, принципы и этапы формирования финансовой стратегии предприятия. Определены критерии оценивания эффективности финансовой стратегии. Исследована взаимосвязь и противоречия инновационной и финансовой стратегий.

The paper considers the essence, tasks, principles and stages of formation the financial strategy of an enterprise. There had been determined the evaluation criteria for efficiency of the financial strategy. There had been researched the correlation and contradictions of innovational and financial strategies.

Запорукою успішного функціонування інноваційних підприємств та організацій в умовах ринкової економіки, вибору ними найбільш ефективних шляхів технічного і технологічного розвитку є прогнозування тенденції фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. Розробка фінансової стратегії є завданням кожного підприємства, що функціонує в умовах ринкових економічних відносин, а тим паче інноваційного, тому що інноваційне підприємництво найбільше пов'язане з фінансовим ризиком. Про ступінь ризикованості інноваційного підприємництва свідчить той факт, що лише 10-20% венчурних компаній досягають успіху [1]. Зменшити рівень інноваційного ризику можна займаючись фінансовим плануванням та прогнозуванням. Розробка фінансової стратегії та заходів її реалізації сприяє інтенсивному розвитку підприємства, забезпечує підвищення основних фінансово-економічних показників його діяльності, розширення обсягів виробництва, отримання стабільних та високих прибутків.

У вітчизняній економічній науці та практиці проблема формування фінансової стратегії, на нашу думку, ще недостатньо досліджена. І це не дивно, адже нестабільність економічної та політичної ситуації, недосконалість законодавчої бази та ряд інших причин спрямовували діяльність підприємств переважно на розв'язання короткострокових завдань виживання, а довгострокові стратегічні рішення відкладались на невизначений час. У наукових дослідженнях фінансова стратегія часто ототожнюється з фінансовим плануванням, прогнозом, бюджетуванням. Фінансовою стратегією часто називають фінансову політику, яку реалізує підприємство. Тому ми вважаємо

за необхідне дослідити сутність, визначити завдання, сформулювати принципи та охарактеризувати етапи формування фінансової стратегії підприємства.

Проникнення у сутність поняття фінансової стратегії розпочнемо із визначення терміну “стратегія”, що в загальному розумінні означає розробку цільових напрямів економічного розвитку підприємства і альтернативних шляхів їх реалізації, сукупність яких дозволяє досягти намічених цілей у довгостроковій перспективі. Стратегія, за словами М. Д. Крука, – це не розкіш, а елемент життєзабезпечення компанії [2]. Американський дослідник Д. Чандлер вважає, що “стратегія – це визначення основних довгострокових цілей і задач підприємства, обрання напрямку дій і розподіл ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей” [3].

Розробка стратегії це, по-перше, одержання певного уявлення про майбутній розвиток фірми, організації; по-друге – активне використання системного підходу, що забезпечує складній організації певну збалансованість і загальний напрямок розвитку [4].

Сучасні стратегії базуються на усвідомлення завдань, що стоять перед підприємством, і передбачають проникнення в сутність умов, у рамках яких працює певна сфера економіки, галузь. Це сприяє виникненню різноманітних проектів розвитку, що дозволяють обрати варіант, який забезпечить виживання підприємства (компанії) і можливість йому вийти на гарні економічні результати.

Таким чином, застосування терміну “стратегія” є досить деверсифікованим, але, не дивлячись на свій універсальний характер, фінансова стратегія має свою власну специфічну форму існування. Фінансова стратегія є складною багатофакторно орієнтованою моделлю дій та заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей в загальній концепції розвитку у сфері формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства.

Менеджери часто висловлюються з приводу фінансової стратегії, коли у них є певний план розподілу фінансових ресурсів. Але такі стратегії насправді є операційними планами. Тоді як фінансова стратегія визначає довгострокову мету фінансової діяльності підприємства і передбачає вибір найефективніших методів її досягнення. Тому вона, окрім планування фінансових ресурсів, включає розробку методів забезпечення фінансової стійкості підприємства за реальних ринкових умов господарювання.

Фінансова стратегія охоплює всі сторони фінансової діяльності підприємства: оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну та інноваційну політику. Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, коли управління фінансами централізовано, а методи його є гнучкими та адекватними змінам фінансово-економічної ситуації. Фінансова стратегія є обов’язковим компонентом інноваційної стратегії підприємства разом з виробничою, маркетинговою та іншими видами прийняття стратегічних рішень. Фінансова стратегія показує картину розвитку

підприємства у майбутньому, є основою для вибору альтернативи, обумовлює природу і напрям організації фінансових відносин.

Основними завданнями фінансової стратегії підприємства є:

– визначення напрямку здійснення інноваційної діяльності, що найбільше відповідає фінансовим можливостям;

– визначення найбільш перспективних фінансових взаємин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками, іншими фінансовими інститутами;

– фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;

– вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розроблення та здійснення заходів із забезпечення фінансової стійкості;

– розроблення методів управління підприємством на випадок кризового стану та способів виходу із такої ситуації [5].

Процес розробки фінансової стратегії можна поділити на 3 етапи:

– ретроспективний аналіз фінансового стану за допомогою системи фінансових коефіцієнтів (коефіцієнти обираються залежно від фінансово-господарських особливостей діяльності підприємства та специфіки структури його фінансової звітності);

– виявлення сильних (сталий приріст обсягу продажу та прибутковості, позитивний грошовий потік, поліпшення структури видатків при збереженні якісних показників товару тощо) та слабких (зниження прибутковості, від'ємний грошовий потік, виникнення загрози втрати капіталу, інвестованого у венчурні підприємства, ознак загального спаду ділової активності) сторін фінансово-господарської діяльності;

– розробка перспективного прогнозу з урахуванням імовірнісних планових припущень, сформульованих у межах загальноекономічної стратегії, та стратегічного фінансового плану, на основі прогнозних форм фінансової звітності (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів).

При формуванні фінансової стратегії підприємства І.Й. Плікус [6] рекомендує дотримуватися таких принципів:

– системності – врахування багаторівневої структури та специфічних властивостей різних рівнів господарського механізму, в рамках якого створюється та функціонує об'єкт;

– комплексності – при оцінюванні ефективності необхідно брати до уваги всебічні наслідки реалізації як безпосередньо в локальній системі, так і за її межами;

– обмеженості ресурсів – у кожний момент часу підприємство має у своєму розпорядженні обмежену кількість усіх видів відтворюваних і не відтворюваних ресурсів, у зв'язку з чим виникає необхідність найефективнішого їх використання. Варіантність ефективності використання ресурсів може бути досягнута лише за умови досить повного розгляду множини можливих альтернатив досягнення цілей. Оптимальність – оцінка ефективності

різних альтернатив має за мету знайти ту з них, що забезпечить отримання максимального ефекту;

– узгодженості – під час порівняння альтернатив необхідно забезпечити повноту врахування витрат та ефектів, відсутність повторного врахування певних витрат та ефектів, порівнянність та достовірність їх характеристик;

– динамічності – під час оцінки ефективності проектних рішень необхідно враховувати різнобічні наслідки науково-технічного прогресу, фактора часу та наявності часових лагів, зміни інтенсивності використання ресурсів та випуску продукції, основних експлуатаційно-економічних характеристик машин і технологій, економічну нерівномірність несинхронних витрат;

– керованості – процес вибору рішень розглядається як пошук оптимальної форми управління на майбутній період;

– адаптивності – об'єктивно неможливо точно знати всі майбутні умови функціонування та розвитку об'єктів та їх характеристики, тому під час оцінки ефективності варіантів потрібно застосовувати відповідні методи розрахунків у не детермінованих умовах.

Оцінювання ефективності фінансової стратегії підприємства ґрунтується на прогностичних розрахунках різних фінансово-економічних показників, дослідженні їх динаміки, а також таких результатів реалізації стратегії, як зростання ділової репутації підприємства, підвищення рівня управління фінансовою діяльністю його структурних підрозділів тощо. Ефективність фінансової стратегії залежить від багатьох факторів, зокрема від того, чи відповідає вона інноваційній стратегії підприємства, чи узгоджені цілі, напрямки та етапи реалізації цих стратегій; чи узгоджена вона з прогнозованими змінами у зовнішньому підприємницькому середовищі; чи достатньо для реалізації розробленої фінансової стратегії власних і залучених зовнішніх фінансових ресурсів тощо.

При формуванні фінансової стратегії потрібно створити такий управлінський апарат, який буде здатний оперативно реагувати на можливі зміни зовнішнього середовища та його коливання, що потребує врахування певних організаційних моментів. Перш за все необхідно систематично проводити дослідження зовнішнього середовища підприємства і здійснювати постійний контроль за його змінами. Згідно теорії необхідної різноманітності Р. Ешбі, для успішної протидії зовнішньому середовищу складність і швидкість прийняття рішень повинна відповідати складності і швидкості змін, що виникають у цьому середовищі. На підприємстві повинна бути створена гнучка структура управління, яка забезпечує ефективність дій управлінського апарату у будь-який момент: як тепер, так і в майбутньому. Бажано також виробити способи реагування підприємства при реалізації фінансової стратегії у випадку непередбачених раптових змін.

Як бачимо, фінансова стратегія підприємства займає особливе місце в системі інноваційного стратегічного планування. Її генеральною метою є ресурсне забезпечення нарощування економічного потенціалу підприємства. Реалізація даної мети можлива через досягнення таких часткових цілей: формування та підтримання оптимальної структури капіталу фірми; стійкого

фінансового стану; ефективного розподілу фінансових ресурсів за відповідними напрямками. Основне завдання менеджера при цьому полягає в тому, щоб вибрати дієву і конкурентноздатну стратегію, виходячи з виробничих, фінансових і маркетингових можливостей фірми. Сперечатися щодо того, який компонент загальної стратегії – фінансовий, виробничий чи маркетинговий має першочергове значення для успіху компанії, немає сенсу. Адже кожна з цих стратегій служить доповненням до стабільності діяльності фірми. І все ж, щоб мати успіх упродовж тривалого проміжку часу, підприємство повинно бути забезпечене у першу чергу фінансовими ресурсами, достатніми для виготовлення виробу, який відповідатиме потребам ринку. Це не означає, що фінансова стратегія є одним з найважливіших елементів при розробці інвестиційної та інноваційної конкурентноздатної стратегії.

Отже, фінансова стратегія виступає основою, яка визначає поведінку підприємця при виборі ним способу ресурсного забезпечення господарської діяльності. Відповідно, підхід до її формування є суто ресурсним. У той же час інноваційна стратегія будується на основі цільового підходу, виходячи з потреб перспективного розвитку. Тому між інноваційною і фінансовою стратегіями виникають певні протиріччя: інноваційна стратегія завжди пов'язана з фінансовим ризиком, тоді як метою фінансового планування є уникнення такого ризику; розробка фінансової стратегії базується на вивченні тенденцій розвитку ринку капіталів, а розробка інноваційної – на вивченні ринку конкретних продуктів і виявленні споживацьких переваг та потреб. Різні тенденції розвитку цих ринків і зумовлюють існування економічних суперечностей, розв'язання яких можливе лише шляхом синхронної розробки інноваційної і фінансової стратегій та їх узгодження на кожному етапі цього процесу.

Висновки. Фінансова стратегія підприємства, як економічна категорія, характеризує різні відносини між суб'єктами ринку в фінансовій сфері. Поведінка підприємця на ринку, формування його ринкової позиції багато в чому залежить від фінансового стану підприємства і можливості використання фінансових ресурсів, в тому числі і грошово-кредитних інструментів. Фінансова стратегія повинна відповідати вибраній інноваційній стратегії підприємства, бути адекватною її цілям та завданням. Розробка фінансової стратегії певною мірою дозволяє змоделювати, якими повинні бути дії підприємця при досягненні поставлених цілей у межах його інноваційної стратегії. Також формування фінансової стратегії дає змогу змоделювати фінансову ситуацію на підприємстві на основі аналізу його внутрішніх можливостей і визначити шляхи досягнення фінансових цілей підприємства, виявити необхідні зміни та визначити найбільш ефективні інструменти впливу на фінансову ситуацію підприємства.

Визначення ефективних методів та інструментів впливу на фінансову ситуацію інноваційного підприємства є предметом подальших довідок цього напрямку дослідження.

Література:

1. Филин С., Панкратова Ю. Прогнозирование прибыли венчурных проектов // Аналитический журнал “РИСК: Ресурсы. Информация. Снабжение. Конкуренция.” – №2 – 2001. – с.19-28.
2. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование): Научно-методическое издание / Под ред. А.В. Чуписа. – Сумы: Изд-во «Университетская книга», 1999. – 332с.
3. Страхование финансовых гарантий (по материалам США) / Пер. с англ. – М.: Общество «АННИЛ», 1992. – 104с.
4. Лихота У. П. Фінансова стратегія управління підприємством // Фінанси України. – 2001. - №2. – с.86-88.
5. Фінанси підприємств: Підручник/ Керівник авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460с., іл.
6. Плікус І. Система фінансового моніторингу як інформаційна основа прийняття стратегічних управлінських рішень // Регіональна економіка. – 2002. - №3. – с.69-75.